

Kinderen met ontwikkelingsvoorsprong zien, vraagt expertise

Iedere kinderopvang verdient een Expert Ontwikkelingsvoorsprong

Vroegsignalering van ontwikkelingsvoorsprong staat steeds vaker op de agenda van kinderopvangorganisaties. Deze – relatief kleine – groep kinderen moet wel gezien en begeleid worden. In januari 2021 gaat daarom de jaaropleiding Expert Ontwikkelingsvoorsprong van de Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong (EGOV) van start. Deze opleiding leidt een pedagogisch medewerker of pedagogisch coach op tot expert, die in de organisatie kan signaleren, begeleiden en collega's en ouders kan ondersteunen.

Pedagogisch medewerkers in de kinderopvang hebben niet alleen een grote rol in een vroege signalering van ontwikkelingsachterstand, maar ook van ontwikkelingsvoorsprong van een kind. Zij zien kinderen al jong en vaker dan de arts en verpleegkundige van het consultatiebureau. In de Nederlandstalige landen wordt er bij jonge kinderen niet gesproken van hoogbegaafdheid, men geeft aan dat de ontwikkeling spronggewijs kan verlopen en dat IQ-testen op jonge leeftijd niet als betrouwbaar worden gezien. In de ons omringende landen wordt bij jonge kinderen wel de term hoogbegaafd gebruikt. Hoogbegaafd word je echter niet pas op latere leeftijd; zo word je geboren. Een grote ontwikkelingsvoorsprong op meerdere gebieden (sociaal, emotioneel verbaal, motorisch) wijst op hoogbegaafdheid. Naast de voorsprong zien we ook vaak een aantal persoonskenmerken die sterk en al vroeg aanwezig zijn.

2 Zorg dat het kind geregeld kan praten over wat er in zijn ogen wel of niet eerlijk gaat. Leg uit dat het soms belangrijker is om het doel van de groep voor ogen te houden dan om bij kleine dingen die oneerlijk verlopen je recht proberen te halen. Bijvoorbeeld: bij het eten zit iedereen aan tafel, maar laat je een onrustig kind toch rondlopen. Leg dan even uit waarom je afwijkt van de regel.

Gevoeligheid

Hoogbegaafde kinderen zijn over het algemeen zeer alert, krijgen veel prikkels binnen en registreren veel. Hierdoor zien zij vaak veel details en kunnen ze gedetailleerd verhalen navertellen. Soms kunnen prikkels, zoals geluiden, licht of emoties echter ook overweldigend zijn. Te veel prikkels kunnen leiden tot irritatie en ongewenst gedrag. Het kind moet dus leren met deze prikkels om te gaan. Veel kinderen weten niet wat hen overkomt en kunnen hun eigen gedrag vaak niet plaatsen. Praten over gevoelens en je uit prikkels kunnen terugtrekken is daarom van groot belang. Hoogbegaafde kinderen zijn ook vaak juist onderprikkeld. Dat gedrag lijkt deels op gedrag dat je ziet bij overprikkeling. Het verschil tussen beide leren kennen is van belang. In elk geval is het goed om kinderen te helpen woorden te geven aan wat ze zien en denken (heel veel), altijd serieus te nemen wat een kind zegt, en ze uitdaging en variatie aan te bieden in prikkels.

Tips om met gevoeligheid om te gaan

1 Het helpt om een plaats beschikbaar te hebben waar een kind naartoe kan gaan als het overprikkeld is. Een tentje, een plekje op een bank, op de gang of in een hoek.

2 Gevoelige kinderen moeten leren om te voelen wanneer zij overprikkeld raken en hoe zij dan een prikkelarme omgeving kunnen opzoeken. Help hen dit moment te herkennen, geef woorden aan het gevoel en de oorzaak en biedt een plek waar ze de prikkels even los kunnen laten (zie tip 1).

3 Voor sommige kinderen geven de overgangen op een dag te veel prikkels. Voor anderen is het buitenspelen heel intens. Laat het kind dan bijvoorbeeld vooraf een muziekje luisteren op een rustige plek, of alvast een rondje om de zandbak rennen. Dit kan ervoor zorgen dat het buiten spelen daarna een stuk beter verloopt!

4 Waarderen en erkennen van de alertheid. Zorg dat er steeds voldoende nieuwe prikkels zijn. Leg iets gekks in de hoeken, zorg regelmatig voor nieuwe boekjes, wissel speelgoed vaak in voor dat van de andere groepen (variatie) en kijk goed naar de passendheid van het materiaal (past het bij de ontwikkeling, daagt het uit, hoe ga je het introduceren).

Kritisch ingesteld zijn

Het vermogen tot analytisch denken zorgt ervoor dat hoogbegaafde kinderen de wereld kritisch bekijken. Ze stellen zaken ter discussie. Als een kind in een volle lift aan mensen begint te vragen hoeveel ze wegen, vinden we dat vrijpostig. Wij denken dan vanuit sociale normen, terwijl het kind denkt vanuit veiligheid en het bordje 'max 1000 kg/13 personen' heeft gelezen.

Tips om met kritisch ingesteld zijn om te gaan

1 Zorg dat de boodschap van het kind (in dit geval een vraag) op waarde wordt geschat. Erken het kind voor de mooie en sterke kant die het laat zien. Wijs niet de inhoud af van de opmerking of vraag, maar leer hen wel iets over de vorm. Bijvoorbeeld: ik hoor dat je dit niet eerlijk vindt, nu komt het niet uit, maar laten we er straks na het fruit over praten.

2 Vaak hebben kinderen al veel nagedacht over iets voor ze met een opmerking of vraag komen. Reageer niet direct, maar denk eerst na over wat je met de vraag kunt doen. Het is namelijk zo dat er regelmatig een goede kern in te vinden is waar je iets mee kunt.

Autonoom

Van nature willen hoogbegaafde kinderen graag veel zelfstandigheid en willen zij op eigen wijze dingen doen en uitproberen. Volwassenen vinden echter vaak dat dingen bij bepaalde leeftijden horen, sneller moeten, of niet efficiënt genoeg gaan. Toch hebben sommige kinderen het juist nodig om mee te denken over afspraken, mee te helpen met grotemensenkarweitjes of om in de speeltuin uit zoeken wat ze wel of niet kunnen.

Kijken achter het gedrag; zijnskenmerken bij hoogbegaafdheid

Rechtvaardigheidsgevoel

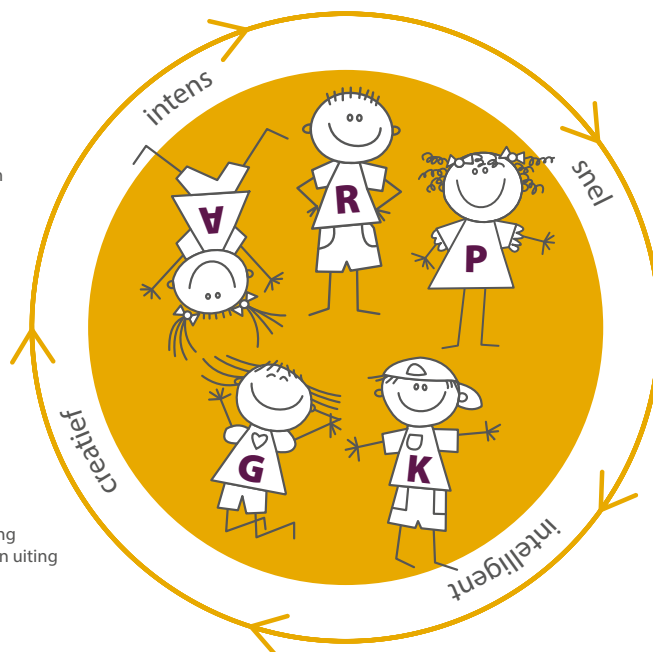
- Beloofd is beloofd!
- Hecht aan harmonie
- Is trouw aan waarden en moet eerlijk gaan
- Is snel geraakt door onrecht

Autonomo

- Wil ruimte voor zelfsturing en eigen keuze
- Leert vanuit eigen behoefte en waarde
- Doet dingen op eigen manier
- Heeft sterke eigen wil

Gevoelig

- Ervaart emoties intens
- Is gevoelig voor zintuiglijke waarneming en sfeer
- Is alert en bewust van omgeving
- Voelt verschil tussen intentie en uiting

Perfectionistisch

- Legt de lat hoog, wil het (heel) goed doen
- Heeft moeite met fouten maken en tijdsdruk
- Dingen moeten echt lijken
- Vermijdt taken of raffelt af als perfect niet kan

Kritisch

- Reflecteert en benoemt
- Neemt iets niet zomaar voor waar aan
- Vraagt door en vult aan
- Stelt regels ter discussie

Tips om met autonomie om te gaan

1 Geef keuzes en laat kinderen zaken zelf bepalen zolang dit geen gevaarlijke situaties oplevert. Het gaat er niet om dat het kind alles mag wat hij wil. Zelfstandigheid gaat hand in hand met verantwoordelijkheid dragen. Houd in de gaten of het kind tot op zekere hoogte de consequenties overziet.

2 Erken dat het kind erbij hoort en dat zijn mening van belang is voor het gezin, de groep, de maatschappij.

Wat als we de ontwikkelingsvoorsprong niet zien?

Kinderen met een niet tijdig gesignaleerde ontwikkelingsvoorsprong kunnen tegen problemen aanlopen. Ze weten best dat zij 'anders' zijn en veel van deze kinderen voelen zich daardoor eenzaam en redeneren dat 'het aan hen ligt'. Wordt de ontwikkeling van het kind sterk geremd, dan bestaat een groter risico op faalangst en onderpresteren, langdurige verveling, verlies van motivatie, onbegrip en eenzaamheid. Klachten zoals buikpijn, hoofdpijn en somberheid komen bij hen al op heel jonge leeftijd voor.

Thuis laten deze kinderen vaak heel ander gedrag zien dan in de groep op de opvang. Op de groep zien medewerkers een rustig kind, terwijl het thuis ontploft en slecht slaapt na een opvangdag. Sommige kinderen willen helemaal niet (meer) naar de opvang.

Geregeld zien ouders zelf niet dat hun kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft. Zij groeien mee met hun kind, en herkennen vaak zaken die bij hen zelf ook eens gespeeld hebben. Geregeld reageren ouders verrast (en soms geschokt) als een vermoeden van ontwikkelingsvoorsprong met hen wordt gedeeld. Sommige ouders hebben

wel al ervaring met hoogbegaafdheid en weten hier veel van. Erken dit en maak gebruik van deze kans om te leren.

Wat is de jaaropleiding Expert Ontwikkelingsvoorsprong?

In vijf modules over verschillende onderwerpen, en aan de hand van veel verschillende werkvormen, delen we kennis en handvatten over het onderwerp ontwikkelingsvoorsprong. Cursisten krijgen inzicht in ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafdheid, het signaleren van ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafdheid, problemen, patronen, en passende handvatten en preventie. Ook leren zij hoe je kunt begeleiden en adviseren, zowel individueel als in groepen. Tijdens de opleiding werk je aan een product dat je kunt inzetten in je organisatie om ontwikkelingsvoorsprong een plek te geven. Je werkt online door het volgen van webinars en bekijken van video's, je leest de readers plus twee toepasselijke boeken die je krijgt bij de opleiding, je bezoekt vijf live studiedagen, je ontvangt het signaleringsinstrument Pientere Peuters, er is begeleidde interview en je ontvangt persoonlijke coaching.

Na afronding ontvangen de deelnemers het certificaat Expert Ontwikkelingsvoorsprong en zijn ze ook expert! Op deze manier kan kennis over ontwikkelingsvoorsprong een plek krijgen in de organisatie of op de locatie waar de cursist werkt. ◀

Meer informatie over de opleiding tot expert:
expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl/opleiding-tot-expert